

Με 113.000 κατοίκους (ο δήμος Λαρισαίων το 2011: 163.380), η **Λάρισα** είναι χτισμένη στην καρδιά του Θεσσαλικού Κάμπου, δίπλα στη δεξιά όχθη του Πηνειού. Πρόκειται για μεγαλούπολη με ζωνρή κίνηση. Αν και η οικοδομική μανία δεν έλειψε ούτε εδώ, διατηρούνται αρκετά νεοκλασικά κτίρια, ενώ δεν είναι λίγα και τα ιστορικά μνημεία. Έντονο χρώμα της δίνουν το όμορφο πάρκο του Αλκαζάρ, το μεσαιωνικό κάστρο και το δωδεκάτοξο βυζαντινό γεφύρι του Πηνειού.

Το πάρκο του Αλκαζάρ βρίσκεται δίπλα στον Πηνειό και είναι γεμάτο δέντρα και πρασιές. Τα κέντρα αναψυχής γεμίζουν τα βράδια από ανθρώπους κάθε ηλικίας που χαίρονται τη ζωή.

Από το λόφο του φρουρίου, ο επισκέπτης αντικρίζει το πανόραμα της πόλης και του κάμπου με τον Πηνειό. Η Λάρισα είναι χτισμένη πάνω σε λοφίσκους. Από το ύψος του κάστρου, φαίνεται ο μητροπολιτικός ναός του Αγίου Αχιλλείου με το μεγάλο ρολόι. Ο Άγιος Αχιλλεύς είναι ο πολιούχος της Λάρισας. Η μνήμη του εορτάζεται στις 15 Μαΐου.

Η καταγωγή του Αγίου Αχιλλείου ήταν από την Καππαδοκία της Μικράς Ασίας, όπου γεννήθηκε το 260. Νέος, μοίρασε την περιουσία του στους φτωχούς και επισκέφθηκε τους Αγίους Τόπους. Ύστερα, άρχισε περιοδείες σε διάφορες πόλεις, κηρύσσοντας τον ευαγγελικό λόγο. Συμμετείχε στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο της Νικαίας (325). Στη Λάρισα, έγινε αρχιεπίσκοπος. Πολύ αργότερα, όταν οι Βούλγαροι εισέβαλαν στη Θεσσαλία, πήραν το λείψανό του και το μετέφεραν σε νησάκι της λίμνης Πρέσπας.

Τμήματα τρίκλιτης παλαιοχριστιανικής βασιλικής σώζονται στο φρούριο. Ερείπια άλλης βυζαντινής βασιλικού ρυθμού εκκλησίας αποκαλύφθηκαν στην οδό Κύπρου. Υπάρχουν επίσης ερείπια δύο αρχαίων θεάτρων, καθώς και το μουσείο - μνημείο του πατέρα της ιατρικής, Ιπποκράτη. Ο τάφος του Ιπποκράτη, που γεννήθηκε στην Κω και πέθανε στη Λάρισα, ανακαλύφθηκε τυχαία το 1826. Έχει χτιστεί κενοτάφιο και έχει στηθεί ανδριάντας του.

Στην πόλη λειτουργούν μουσεία (αρχαιολογικό και λαογραφικό ιστορικό), καθώς και πινακοθήκη.

Τηλέφωνα: Αστυνομία 241.60.83.137. Τροχαία 241.60.83.168. Δήμος 241.50.31.854, 241.50.31.809. ΕΟΤ 241.20.50.919. ΟΤΕ 241.60.26.299. Ταξί 241.2057.969. Νοσοκομείο 241.20.30.031 - 4.

Η ιστορία της πόλης Λάρισας

Οι πόλεις – φρούρια:

Σύμφωνα με τα όσα παραδίδει ο Πausανίας (II, 24), η Λάρισα ήταν κόρη του Πελασγού. Την ερωτεύτηκε ο Ποσειδώνας και του χάρισε γιο τον Φθίο, από τον οποίο πήρε το όνομά της η περιοχή της Φθίας. Από την κόρη του Πελασγού, Λάρισα, ονομάστηκε η πόλη του θεσσαλικού κάμπου αλλά και η Ακρόπολη του Άργους (βλ. εκεί, σχετικά).

Το όνομα «Λάρισα» είναι πελασγικό και είτε προέρχεται από τη λέξη «Λάσα» που σημαίνει «πέτρινο» και «ακρόπολη» είτε από την ομόηχη πελασγική λέξη που σημαίνει «φρούριο».

Πάμπολλες αρχαίες πόλεις έχουν διασωθεί με αυτό το όνομα. Ανάμεσά τους, στον Ελλαδικό χώρο, ήταν και η Λάρισα (Κρεμαστή) της Φθιώτιδας (βλ. εκεί, σχετικά), η Λάρισα της Κρήτης πλάι στην αρχαία Όλερο (οι κάτοικοί της μετανάστευσαν στην Ιεράπυτνα, Ιεράπετρα σήμερα, με αποτέλεσμα στα χρόνια του Στράβωνα να τη θυμίζει το εκεί Λαρισίο πεδίο) και μια Λάρισα στα σύνορα Αχαΐας – Ηλείας (στην όχθη του Λαρισίου ποταμού), ενώ Λάρισα ήταν το άλλο όνομα της κρητικής πόλης, Γόρτυς. Υπήρχαν ακόμη, μια τοποθεσία Λάρισα της Αττικής και οι «Λαρισαίες Πέτρες» στη Λέσβο: Ταυτίζονται με τους απότομους βράχους «Λάρσος», στον δρόμο Μυτιλήνη – Μήθυμνα όπου πιθανολογείται ότι υπήρξε πελασγικός οικισμός με τειχισμένη ακρόπολη.

Με το όνομα Λάρισα, γνωρίζουμε τουλάχιστο επτά πόλεις που κτίστηκαν στις ασιατικές περιοχές:

Ο Όμηρος αναφέρει τη Λάρισα Φρικωνίδα, στην οποία κατοικούσαν Πελασγοί, σύμμαχοι των Τρώων. Βρισκόταν στην μικρασιατική Αιολίδα, μόλις 13 χλμ. (70 στάδια) από την αιολική Κύμη. Οι βασιλιάδες τους ήταν απόγονοι του θεού Άρη. Αναφέρονται ο Τεύταμος και ο γιος του Λήθος (Πελασγός). Στο πλάι των Τρώων, στον Τρωικό πόλεμο, τους κατοίκους τη πόλης οδήγησαν οι γιοι του Λήθου, Ίπποθος ή Ιπποθός που βρήκε τον θάνατο από το χέρι του Αίαντα και Πυλαίος. Ο Ηρόδοτος αναφέρει την πόλη «Λήρισαι» ως μία από τις ένδεκα αιολικές των μικρασιατικών περιοχών.

Υπήρχε ακόμα η τρωική Λάρισα, στην οποία φέρεται ότι ανήκουν (αν δεν είναι της Λάρισας Φρικωνίδας) χάλκινα νομίσματα του 7^{ου} π.Χ. αιώνα με τη λέξη «Λάρισαι» ή τα γράμματα «Λ – Α».

Η Λάρισα της Συρίας βρισκόταν στις όχθες του ποταμού Ορόντη και λεγόταν και Κασιώτιδα. Στα χρόνια του Σέλευκου του Νικάνορα (358 – 281 π.Χ.) είχε περίφημο εκτροφείο αλόγων, ενώ οι κάτοικοί της εκείνη την εποχή είχαν τη φήμη σπουδαίων ιππέων.

Η Εφεσία Λάρισα χτίστηκε αρχικά από Ίωνες αλλά πέρασε στην κατοχή Λυδών. Αργότερα, απέκτησε αυτονομία που διατήρησε ως τα μέσα του 7^{ου} π.Χ. αιώνα. Βρισκόταν πάνω στον δρόμο από την Έφεσο ως τον ναό του Τριοπίου Απόλλωνα.

Η Λάρισα της Ασσυρίας, πάνω στον Τίγρη ποταμό, ήταν ήδη ερείπια, όταν πέρασε από εκεί ο ιστορικός Ξενοφώντας, ακολουθώντας την «Κύρου ανάβαση» (402/1 π.Χ.).

Υπήρχαν ακόμα η Λάρισα κοντά στις Τράλλεις της Λυδίας (κατά τον Στράβωνα, σε τοποθεσία όμοια με της φθιωτικής Λάρισας) και μια μικρή Λάρισα στις βόρειες ακτές του Εύξεινου Πόντου, κοντά στην Οδησό.

Μεγαλείο και παρακμή:

Η πελασγική Λάρισα του Θεσσαλικού κάμπου είχε μάλλον ξεχαστεί στα χρόνια του Ομήρου. Στην Ιλιάδα αναφέρεται η Άργισσα. Θα πρέπει να την ξανάκτισαν οι Θεσσαλοί. Σε μια ακόμη σύνδεση του πελοποννησιακής Αργολίδας με τη Θεσσαλία, ιδρυτής της Λάρισας αναφέρεται ο βασιλιάς του Άργους, Ακρίσιος, που έμελλε να σκοτωθεί κατά λάθος από τον εγγονό του, Περσέα. Στα όρια του θρύλου και της ιστορίας, εμφανίζεται το όνομα του Αλεύα, ιδρυτή της οικογένειας που έδωσε πολλούς ταγούς στα ιστορικά χρόνια.

Ένας από αυτούς, ο Ευρύλοχος, μπήκε αρχηγός στον Α΄ Ιερό πόλεμο (596 – 585 π.Χ.), όταν Θεσσαλοί, Σικυώνιοι και Αθηναίοι πολέμησαν με την φωκική πόλη, Κρίσα, που δυνάστευε το μαντείο των Δελφών. Η Κρίσα καταστράφηκε, ενώ, από εκείνη τη στιγμή, το απελευθερωμένο μαντείο γνώρισε την πιο μεγάλη ακμή του και φήμη.

Ένας άλλος Αλευάδης, ο Εχεκρατίδας, αναφέρεται ως ιδρυτής του ναού του Απόλλωνα στους Δελφούς (κάηκε το 548 π.Χ.) και πατέρας του τυράννου Ορέστη στον Φάρσαλο.

Οι Αλευάδες Ευρύπυλος και Θρασύδαιος είναι αυτοί που συμμετείχαν με τον Ξέρξη (βλ. [**Πατριδογνωσία**

] «

Ιστορία της Θεσσαλίας

»: Οι Αλευάδες και οι Πέρσες) αλλά και έφεραν τη Λάρισα σε σημείο να ηγεμονεύει και να αποτελεί το κύριο μέλος της νομισματικής ένωσης Πελασγιώτιδας, Ιστιαιώτιδας και Περραιβίας. Όμως, τον Δ΄ π.Χ. αιώνα, η Λάρισα βρισκόταν κάτω από την επιρροή του άρχοντα των Φερών, Ιάσονα. Ακολούθησαν οι περιπέτειες της εποχής της θηβαϊκής ηγεμονίας (βλ. [

Πατριδογνωσία

] «

Ιστορία της Θεσσαλίας

»: Ξεκαθάρισμα λογαριασμών). Στα 344 π.Χ., πέρασε στην επιρροή των Μακεδόνων υπό τους οποίους έμεινε ως το 197 π.Χ., οπότε, μετά την ήττα του Φιλίππου Ε΄ των Μακεδόνων από τον Φλαμίνιο (μάχη στις Κυνός Κεφαλές), πέρασε στους Ρωμαίους.

Από τότε, έγινε έδρα ρωμαϊκών στρατευμάτων, απέκρουσε μια πολιορκία του Αντίοχου

(191/0 π.Χ.) κι ανακηρύχθηκε από τον Οκταβιανό Αύγουστο (14 μ.Χ.) πόλη «σεβαστή». Σε όλη τη διάρκεια της ρωμαιοκρατίας, άκμασε κι αναπτύχθηκε. Στα χρόνια του Μεγάλου Κωνσταντίνου εκχριστιανίστηκε κι έγινε έδρα μητρόπολης υπό τον άγιο Αχιλλείο (την κατάργησε ο βασιλιάς των Βουλγάρων, Σαμουήλ, στις αρχές του ΙΑ' αιώνα). Στα χρόνια του αυτοκράτορα του Βυζαντίου, Ιουστινιανού (ΣΤ' αιώνας), η Λάρισα τειχίστηκε και έγινε έδρα επαρχίας.

Στα μετέπειτα χρόνια, η πόλη βρέθηκε στη δίνη των γεγονότων που για αιώνες συγκλόνισαν ολόκληρη τη Θεσσαλία (βλ. [**Πατριδογνωσία**] «**Ιστορία της Θεσσαλίας**»).

Στα 1396, οι ανθενωτικοί μοναχοί και λαϊκοί ήταν αυτοί που κάλεσαν τον σουλτάνο Βαγιαζήτ να την πάρει για λογαριασμό του. Η Λάρισα ξαναπέρασε στη δικαιοδοσία της Βυζαντινής αυτοκρατορίας μετά τον θάνατο του Βαγιαζήτ αλλά ο στρατηγός Τουραχάν την ξαναπήρε στα 1423 και την κατέστησε έδρα του. Στα 1645, έγινε έδρα του ίδιου του σουλτάνου (ως τα 1669). Στα 1770, ήταν έδρα του διοικητή της Θεσσαλίας και αριθμούσε 40.000 κατοίκους. Στα τέλη του αιώνα (ΙΗ'), ο ελληνικός πληθυσμός ήταν σχεδόν ανύπαρκτος. Μετρήθηκαν 24 τζαμιά, μια εβραϊκή συναγωγή και καμιά χριστιανική εκκλησία (του αγίου Αχιλλείου είχε καταστραφεί στα Ορλωφικά).

Η Λάρισα προσαρτήθηκε στην ελληνική επικράτεια με τη συνθήκη του Βερολίνου, στα 1881. Η Ελασσόνα έμεινε στην τουρκική πλευρά. Στα 1884, ξέσπασε η απόπειρα πραξικοπήματος των υπαξιωματικών που ονομάστηκε «Λαρισαϊκά»:

Ο Χαρίλαος Τρικούπης έφερε στη βουλή νομοσχέδιο για τη σύσταση σχολής υπαξιωματικών. Οι λεβέντες της φρουράς της Λάρισας διείδαν ότι στο εξής θα προάγονταν όσοι είχαν περάσει από τη σχολή. Βρήκαν ότι κάτι τέτοιο θα ήταν πολύ οχληρό και αποφάσισαν να ματαιώσουν την ψήφιση του νομοσχεδίου. Ταχύτατη κυβερνητική ενέργεια κατέληξε στη σύλληψη των στασιαστών. Άλλοι φυλακίστηκαν, άλλοι αποτάχτηκαν και, φυσικά, το νομοσχέδιο ψηφίστηκε.

Στον πόλεμο του 1897, η Λάρισα ορίστηκε σημείο αντίστασης του ελληνικού στρατού. Η φυγή μετά την ήττα, οδήγησε στη διάλυση του στρατεύματος. Τη νύχτα, 11 Απριλίου 1897, οι στρατιώτες διανυκτέρευαν στα καφενεία της πόλης. Μαζεύτηκαν το πρωί, εγκατέλειψαν υλικό κι έφυγαν προς τα Φάρσαλα. Μετά την ήττα, με τη μεσολάβηση των μεγάλων δυνάμεων, η Λάρισα, όπως και η προηγουμένως ελληνική Θεσσαλία, αποδόθηκαν πάλι στην Ελλάδα.

Ο Α΄ Βαλκανικός πόλεμος ξέσπασε στις 5 Οκτωβρίου. Στις 6, ο ελληνικός στρατός είχε πάρει την Ελασσόνα.

(Έθνος της Κυριακής, 2001 – 2002) (τελευταία επεξεργασία, 9.4.2010)